

SUMMIT REGIÓNOV A MIEST 2016

Brexit zvýši tlak na výnosnosť európskych investícií. Regióny majú plán 1

Čo znamená "smart cities" alebo aké mestá sú inteligentné? 2

Eurofondy sú ako torta, ktorú upiekli psíček a mačička 2

Stal sa z Junckerovho fondu fetiš? Regióny sa obávajú o školstvo a zdravotníctvo 3

ROZHOVOR: Avantgardou už dnes nie sú umelci a filozofi, ale technológie 4

Rifkin: Keď sa pýtam lídrov na ich plán B, odpoveďou je ticho 6

ROZHOVOR: Veterné turbíny na streche, plyn z kompostu. Tak vyzerá ekonomika 21. storočia 7

Čo HDP nepovie 8

Autori Špeciálu:
Zuzana Gabrižová, Pavol Szalai

Partner špeciálu:

EURÓPSKA ÚNIA

Výbor regiónov

7th Summit of Regions and Cities, 08 July 2016. Zdroj: Flickr

BREXIT ZVÝŠI TLAK NA VÝNOSNOSŤ EURÓPSKÝCH INVESTÍCIÍ. REGIÓNY MAJÚ PLÁN

Riešenie výpadku investícií v Európe je pre regionálne a miestne samosprávy kľúčovou prioritou. Vidia v tom cestu, ako obnoviť dôveru v to, že EÚ vie meniť kvalitu života tam, kde ľudia žijú.

Štatistika kreslí pomerne pochmúrny obraz o investičnej nálade v EÚ.

Za väčšinou verejných investícií v EÚ stojí samospráva (60 %). Kríza ich nijako nešetrila. Správa OECD o európskych regiónoch hovorí, že od roku 2009 klesli poklesli investície o 20 %.

Slovensko sa vyznačuje extrémne vysokým podielom európskych peňazí na verejných investíciách. Podľa údajov Európskej komisie to bolo v roku 2015 65 % všetkých investícií. Priemer EÚ je pritom 14 %.

REGIÓNY LOBUJÚ ZA MODERNÉ INVESTÍCIE

V rámci slovenského predsedníctva v Rade EÚ Bratislava koncom minulého týždňa hostila 7. Európsky summit regiónov a miest. Organizoval ho európsky Výbor regiónov v spolupráci s mestom Bratislava a Bratislavským samosprávnym krajom (BSK). Nosnou témou boli práve investície.

Hlavným politickým posolstvom európskych samospráv je Bratislavské vyhlásenie.

Volá po moderných investíciách do energetiky, dopravy, digitalizácie, výskumu a inovácií ale aj do sociálnych oblastí ako je vzdelávanie, zdravotná starostlivosť, starostlivosť o deti a sociálne bývanie.

Investície v regiónoch by mali v súlade so stratégiami územného rozvoja podporo-

vať napríklad tzv. internet vecí, obehové hospodárstvo, zdieľanú ekonomiku, nové spôsoby dopravy a decentralizovanú výrobu energie.

Regióny a mestá hovoria aj o potrebe „lepšieho prístupu“ k investičným finančným nástrojom, ktoré ponúka EÚ, lepšom investičnom prostredí a menej byrokrácií pre malé a stredné podniky.

REFORMOVAŤ ROZPOČET, ZJEDNODUŠIŤ EUROFONDY

Špecifickým politickým odkazom, ktorý rezonuje s programovou prioritou slovenského predsedníctva v Rade EÚ, sú zmeny v súčasnom 7-ročnom rozpočte EÚ a najmä zjednodušenie politiky súdržnosti – pokiaľ možno už teraz ale najmä po roku 2020 – a tiež lepšia zemepisná vyváženosť projektov financovaných z Európskeho fondu strategických investícií (EFSI, tzv. Junckerov fond).

„Musíme reagovať už teraz, nie len po 2020“, hovorí na margo potreby zjednodušiť prístup regiónov k európskym fondom predseda Výboru regiónov Markku Markkula.

BREXIT ZVÝŠI TLAK NA VÝSLEDKY

Očakávané vystúpenie Veľkej Británie z EÚ podľa Markkulu len zvyšuje potrebu ukázať, že EÚ má výsledky.

Výbor už teraz začína diskusie o tom, čo brexit urobí s rozpočtom EÚ. Podľa Markkulu to len posilní tlak na návratnosť európskych investícií.

(pokračovanie na ďalšej strane)

„Zmien bude veľa, to je isté. Vieme, že nebude viac peňazí, po brexite bude omnoho menej peňazí,“ povedal. EÚ musí preto ešte lepšie premyslieť, kde sú jej priority a ktoré investície prinesú najväčšiu výnosnosť.

Bratislavskú deklaráciu má nasledovať akčný plán, ktorý vypracuje Výbor regiónov. Bude navrhovať presné zacielenie investí-

cí v regiónoch, v súlade s politikami EÚ.

Aj podľa predsedu BSK Pavla Freša je oprávnená obava, že po brexite bude tlak na zníženie prerodzeľovania európskych prostriedkov.

„Využívanie finančných prostriedkov EÚ sa musí rozšíriť aj na školstvo, sociálne veci, zdravotníctvo a dopravu, a preto som uvítal

túto zmienku v bratislavskom vyhlásení,“ povedal.

Primátor Bratislavy Ivo Nesrovnal hovorí, že politiky EÚ musia lepšie reagovať a zohľadňovať potreby miest vrátane Bratislavy. „To znamená, že je potrebné zvýšiť objem financovania, rozšíriť právomoci a zlepšiť postavenie mesta Bratislava.“ ■

ČO ZNAMENÁ „SMART CITIES“ ALEBO AKÉ MESTÁ SÚ INTELIGENTNÉ?

Ako si európska exekutíva predstavuje smart cities? V krátkom rozhovore pre EurActiv.sk vysvetľuje svoju novú agendu podpredseda Európskej komisie Maroš Šefčovič.

V rámci Európskej komisie sme pochopili, že táto agenda je čoraz dôležitejšia. Preto sme vytvorili tím, ktorý koordinuje problematiku inteligentných miest.

EKONOMIKA 21. STOROČIA

Jyrki Katainen (podpredseda a komisár pre

pracovné miesta, rast investície a konkurencieschopnosť) sa stará o to, ako zabezpečiť inteligentné financovanie pre inteligentné budovy a mestá.

Violeta Bulc (komisárka pre dopravu) sa stará o všetky aspekty dopravnej politiky. Corina Crețu (komisárka pre regionálnu politiku) nám pomáha s regionálnymi fondami.

Smart cities znamená, že mestá budú kľúčom a uzlom pre budovanie novej synergetickej infraštruktúry, ktorú potrebujeme pre

ekonomiku 21. storočia. Tá bude o spracovani dát, o udržateľných energiách a zdieľanej ekonomike.

Mestá to pochopili ako prvé. Iniciatíva prichádza od nich. Majú veľký záujem na tom, aby sme im vytvárali právne rámce a platformy, kde si môžu vymieňať skúsenosti a kde môžu žiadať o prefinancovanie niektorých projektov.

KAŽDÉ MESTO BUDE INÉ

Predstavím to veľmi zjednodušene. Každé inteligentné mesto bude iné, ale charakteristiky budú spoločné.

Budú sa rozvíjať na základe plánov udržateľného rozvoja, ktoré si vypracujú a ktoré častokrát majú vyššie ambície než národné vlády.

Budú využívať modernú mestskú hromadnú dopravu. Budú postupne – verím tomu – vytlačiť autá na nečistý pohon.

Budú sa snažiť byť inkluzívne a ponúkať mladým ľuďom, aby mohli študovať profesie budúcnosti. Budú postupne transformovať priemysel, ktorý je okolo nich, aby bol čistejší, zdravší.

Budú sa skrátka prispôbovať trendu, ktorý by nás mal priviesť k uhlíkovo neutrálnej ekonomike v roku 2050. ■

Maroš Šefčovič, Vice-President of the European Commission for the Energy Union. Zdroj: Flickr

EUROFONDY SÚ AKO TORTA, KTORÚ UPIEKLI PSÍČEK A MAČIČKA

Mysleli sme to dobre, ale vo výsledku je kohézna politika voči prijímateľom európskych fondov nepriateľská. Samosprávy spísali návod ako ju zjednodušiť. Majú podporu slovenského predsedníctva.

V slávnej rozprávke Josefa Čapka pečú psíček a mačička tortu. Každý do nej dá všetko, čo má rád, mlieko, myši, kosti... Výsledkom je, že z torty bolí bruško.

Pre Petra Osvalda z Plzne, ktorý je spravodajcom Výboru regiónov EÚ pre zjednodušenie politiky súdržnosti je to vhodná metafora pre to, čo je na kohéznej politike v EÚ zlé.

„Dali sme tam až príliš veľa dobrého a konečného prijímateľa (eurofondov) z toho teraz bolí brucho. Teraz z toho musíme vybrať tie

würsty a myšku, ale to je hrozne ťažké, pretože je to všetko zmiešané dohromady.“

Osvald vystúpil na bratislavskom Európskom summite regiónov a miest. Prístup samosprávy k investičným nástrojom EÚ bol jednou z jeho hlavných tém.

V JEDNODUCHOSTI JE KRÁSA

Výbor regiónov spísal svoje odporúčania ako zjednodušiť Európske štrukturálne a investičné fondy (EŠIF) z pohľadu miestnych a regionálnych samospráv.

Na jeseň sa očakávajú aj návrhy skupiny na vysokej úrovni, ktorú pre túto tému iniciovala Európska komisia.

Niektoré zmeny smerom k zjednodušeniu EŠIF

sa už na základe skúsenosti z predchádzajúceho obdobia urobili: orientácia na výsledky, zjednodušené (paušálne) vykazovanie výdavkov, spoločný strategický rámec, viacfondové financovanie a elektronická výmena údajov.

Osvald hovorí, že problémom kohéznej politiky je, že sa vzdáľuje od pôvodnej regionálnej politiky a čoraz viac rieši problémy národnej úrovne. Partnerské dohody, základný národný rámec pre využívanie eurofondov v jednotlivých krajinách totiž vychádza z „národných reformných programov“.

Čerpanie je teda podmienené faktormi, na ktoré regióny ako koneční žiadatelia nemajú žiadny dosah.

(pokračovanie na ďalšej strane)

Kľúčovou požiadavkou regiónov je zjednotenie čerpania fondov a väčšia flexibilita. Návrhy sa rozdeľujú na veci, ktoré sa dajú urobiť ešte v tomto programovom období (2014-2020) čiže okamžite a tie, ktoré budú musieť počkať na celkom novú podobu kohéznej politiky po roku 2020.

Výbor regiónov trvá na tom, že zmeny treba robiť hneď.

V stanovisku pripomína, že treba mať na pamäti, že zjednodušovanie sa deje pre konečných prijímateľov, že cieľom nie je jednoduchšie mýňanie ale efektívnejšie a tvorivejšie projekty a menej rizikovosti pre samosprávy.

Zložitosť systému spôsobuje podľa spravidajcu neprímeraná snaha o zjednotenie systému, zovšeobecňovanie poznatkov z jedného prípadu na všeobecné pravidlo a dokumentovanie boja proti korupcii za každú cenu, pričom z hľadiska cieľa sú málo efektívne.

ODSTRÁNIŤ RIZIKOVOSŤ

Podpredseda vlády SR pre investície Peter Pellegrini súhlasí, že zjednotenie potrebuje ešte v tomto období, ale nie za cenu narušenia súčasného programového obdobia.

Viacerí aktéri sa zhodujú, že do čerpania potrebujeme uplatňovania prezumpcie nevinoty a zásady vzájomnej dôvery. Čerpanie je dnes "riskantná záležitosť", lebo príjemca nemá istotu, že sa nestane obeťou "vyššej moci", napríklad pri retroaktívnych kontrolách.

Výbor regiónov navrhuje vytvorenie inštitútu ombudsmana pre EŠIF, ako poslednú inštitúciu pre prijímateľov pri problematických situáciách, ktoré „prijemcov morálne a ekonomicky likvidujú“.

Prihovára sa aj za to, aby sa pri čerpaní EŠIF riadilo verejné obstarávanie jasnými celoeurópskymi pravidlami. Väčšina chýb sú podľa neho skutočné chyby a mala by existovať možnosť konzultatívnej kontroly ex ante, kedy ich ešte je možné napraviť.

Peter Pellegrini, Deputy Prime Minister for Investments of the Slovak Republic. Zdroj: Flickr

Audity by mali skôr ako nemilosrdne trestať akékoľvek odchýlky skôr zamerať na „skutočnú nákladovú efektívnosť“ a brať do úvahy mieru závažnosti chýb a konkrétnu situáciu.

Za úvahu stojí podľa regiónov prehodnotiť, kde je ešte efektívne prístupovať k programovaniu a tematickej koncentrácii. Inými slovami, ak je cieľom zvýšenie zamestnanosti, mala by existovať voľnosť, o tom ako to dosiahnuť – či podporu aktivít v oblasti výskumu alebo v cestovnom ruchu.

Flexibilita by mala umožňovať reagovať na vzniknutú situáciu alebo rýchly technologický pokrok.

ÚLOHA PRE RADY PARTNERSTVA

Predseda Bratislavského samosprávneho kraja Pavol Frešo hovorí o troch veciach, ktoré sa podľa neho dajú spraviť hneď.

Navrhuje, aby sa zodpovednosť audítorského orgánu rozšírila na regionálne Rady partnerstiev. Ak sa niektorý prijímateľ dostal do "malých" problémov, nemalo by v tom zostať úplne sám s audítorm, ale Rada part-

nerstva by do toho mohla vstúpiť a projekt obhájiť.

Rada by tiež podľa neho mohla vstupovať aj do rozhodovania, aby sa nepodporili projekty, ktoré sú síce administratívne pripravené, ale nie sú také kvalitné ako iné. Podľa Freša by sa mal viac brať do úvahy doterajší track-record žiadateľov, čo by v celom systéme posilnilo dôveru bez toho, že by sa znížilo riziko zneužitia eurofondov.

DISKUSIU Z KULOÁROV NA STÔL

Peter Pellegrini avizuje, že slovenské predsedníctvo v Rade EÚ chce viesť diskusiu o možnostiach zjednodušovania kohéznej politiky tak, aby bolo možné preukázať jej opodstatnenosť aj po roku 2020.

„Má mnoho odporcov, ktorí, nechcú, aby táto politika pokračovala, preto chceme preniesť túto diskusiu z chodieb a kuloárov na stôl.“ Sľubuje načúvať regiónom.

Výsledky kohéznej politiky podľa neho nestačí komunikovať len na tabuliach s logom EÚ, ale treba na to využívať sociálne siete a blogy. ■

STAL SA Z JUNCKEROVHO FONDU FETIŠ? REGIÓNY SA OBÁVAJÚ O ŠKOLSTVO A ZDRAVOTNÍCTVO

Miestni politici si chcú udržať štrukturálne fondy pre investície do verejných služieb.

Kým Európska komisia hovorí hlavne o úspechoch Junckerovho investičného fondu, niektoré regióny majú aj obavy.

„Európsky fond pre strategické investície (EFSI) by nemal spochybniť tradičnú kohéznú politiku Európskej únie,“ upozorňoval Karl-Heinz Lambertz na Európskom summite regiónov a miest v Bratislave. „EFSI záležitosť kohéznej politiky by nemala byť perspektí-

vou,“ varoval predseda parlamentu nemecký-hovoriacej menšiny v Belgicku.

Investičný fond, s ktorým prišiel predseda Európskej komisie Jean-Claude Juncker, bude ešte potrebovať čas, aby si získal aj regióny.

ÚSPECH A POCHYBNOSTI

Lambertz, ktorý stojí za Bratislavskou deklaráciou zo summitu, Junckerov fond aj pochválil. „Prvé realizované projekty sú úspechom,“ povedal na diskusii so zástupcami obcí, miest a regiónov.

Investície sú podľa neho „hlavnou výzvou pre naše komunity.“

Poukázal však na špecifické obavy miestnych spoločností. Nepáči sa mu nízka úroveň financovania v ostrovných štátoch ako Malta a Cyprus. Opýtal sa tiež, či by projekty s podporou z EFSI neexistovali i bez nej. „Potrebujeme analýzu,“ vyzval nemecko-belgický politik.

Napokon podľa neho treba vyriešiť otázku koordinácie Junckerovho a štrukturálnych (pokračovanie na ďalšej strane)

fondov. A to tak, aby tie druhé neťahali za kratší koniec. „Potrebujeme udržať klasickú kohéznú politiku,“ ktorá investuje do regionálneho školstva či zdravotníctva a ktoré EFSI do takej miery nepokrýva, tvrdí Lambertz.

Súkromní investori totiž o investície do verejných služieb nemusia mať záujem.

EUROKOMISÁR STAROSTOM: KOMBINUJTE

Podľa eurokomisára Jyrkiho Katainena možno štrukturálne fondy využiť v kombinácii s EFSI.

Podpredseda Komisie pre pracovné miesta, rast, investície a konkurencieschopnosť, sa na bratislavskom summite vžil do kože miest a obcí. „Keby som bol starostom,“ uviedol sériu rád o tom, ako čerpať prostriedky z EFSI.

Katainen starostom na začiatok poradil, aby

využili poradenské služby platformy určenej konkrétnym projektom, European Investment Advisory Hub.

Ďalej je podľa neho dôležité poslať projekt na Európsky portál investičných projektov. Aby prilákal investorov. „Investičné banky sa totiž sťažovali, že je ťažké nájsť dobré investičné projekty,“ vysvetlil Katainen.

Napokon treba podľa eurokomisára kontaktovať Európsku investičnú banku, ktorá Junckerov fond manažuje. „Či sú nejaké investičné príležitosti, ktoré neposkytne trh,“ uviedol Katainen.

VOLANIE PO ZJEDNODUŠENÍ

Katainen však poukázal aj na pozitívne príklady. „Pozrite sa, čo už urobili ostatní, otvorí vám to oči,“ povedal miestnym a regionál-

nym politikom s tým, že „existuje mnoho fascinujúcich projektov.“

Medzi tie podľa neho patrí obnovenie 400-tisíc domov a bytov v regióne, kde sa nachádza Paríž, Ile-de-France. Majitelia nehnuteľností podľa neho investície postupne splatia vďaka prostriedkom, ktoré ušetria na energiách.

Energetické úspory podľa neho siahajú až do výšky 75 percent.

Starosta Štrby a podpredseda Združenia miest a obcí Slovenska Michal Sýkora sa vyslovil hlavne za zjednodušenie administratívnych postupov pri čerpaní klasických štrukturálnych eurofondov. „Chceli by sme viac upravovať školy a verejné budovy.“

“Prostriedky by mali ísť tam, kam chodí verejnosť,“ povedal Sýkora na summite. ■

ROZHOVOR:

AVANTGARDOU UŽ DNES NIE SÚ UMELCI A FILOZOFI, ALE TECHNOLOGIE

Súčasná kríza nie je krízou európskej integrácie, ale globálny problém celej západnej civilizácie, ktorá je prvým užívateľom technológií, ale aj ich prvou obeťou, hovorí v rozhovore pre EurActiv.sk generálny riaditeľ Spoločného výskumného centra Európskej komisie Vladimír Šucha.

Na summite (*Európsky summit regiónov a miest, pozn. red*) hovoríme o regionálnych politikách a regionálnej inovačnej politike. V tomto smere sme sa podieľali na vytvorení konceptu, ktorý považujem za jednu z najvýznamnejších politických inovácií Európskej komisie posledných rokov. Je to koncept inteligentnej špecializácie regiónov.

dopredu verifikovať, aký je dopad veľkých a stredných investícií do priemyslu a do infraštruktúry na ekonomiku.

Založili sme tiež výskumné a inovačné observatórium EÚ, ktoré dáva možnosť sledovať vývoj výskumných a inovačných politík, ale aj sledovať investície do výskumu, výkonnosť inovačných systémov v jednotlivých krajinách a regiónoch. Vytvárame nástroje, ktoré umožňujú sledovať a vizualizovať úspech politík.

Posudzujete teda pridanú hodnotu konkrétnych investícií? Na základe koho objednávky?

Neposudzujeme systematicky konkrétne investície. Je to model, ktorý je veľmi nový, v súčasnosti ho dokončujeme. Mali sme prezentáciu pre Európsku investičnú banku, ktorá je nadšená a veľmi radi by to využívali. Máme aj výsledky v spolupráci s generálnym riaditeľstvom pre regionálny rozvoj. Sledujeme dopad investícií v rámci štrukturálnych fondov, aký je ekonomický dopad v krátkodobom aj strednodobom horizonte, to znamená 3-4 roky ale aj 10-15 rokov.

Modelovanie, ktoré robíte by teda mohlo podstatne vstúpiť do veľkých politických rozhodnutí ako je revízia viacročného finančného rámca EÚ, kohéznej politiky alebo budúcnosti Európskeho fondu pre strategické investície?

Áno, mohlo by byť dobrým podkladom, lebo ukazuje, aká bola efektívnosť investícií doteraz a ukazuje, že mnohé veľké investície prinášajú pridanú hodnotu a efekt v dlhodobom horizonte pre mnohých iných ako len lokálnych alebo národných prijímateľov. Ak povedzme postavíte diaľnicu v nejakej kra-

(pokračovanie na ďalšej strane)

Vladimír Šucha, Director-General of the European Commission Joint Research Centre. Zdroj: Flickr

Spoločné výskumné centrum (JRC) je vnútornou vedeckou inštitúciou Európskej komisie. Vladimír Šucha pôsobí v JRC od roku 2012, najprv ako zástupca generálneho riaditeľa a od roku 2013 ako jeho generálny riaditeľ. Predtým zastával pozíciu riaditeľa na generálnom riaditeľstve EK pre vzdelávanie a kultúru a pracoval na viacerých pozíciách v oblasti verejných politík pre vzdelávanie a výskum na Slovensku. Zároveň sa venuje akademickému pôsobeniu a výskumu.

Čo môže Spoločné výskumné centrum (JRC) Európskej komisie ponúknuť na podporu inovačných politík EÚ?

Tento koncept bol vyvinutý našimi vedekými pracovníkmi spolu s pracovníkmi z generálneho riaditeľstva EK pre regionálny rozvoj v spolupráci s akademickými inštitúciami po celej Európe. Stal sa legislatívou a v súčasnosti podmieňuje rozdelenie zhruba 100 miliárd eur pre inovácie v regiónoch.

Je to užitočný koncept, na ktorý sme hrdí a ktorý môže byť aj významným exportným artiklom EÚ. Veľký záujem oň majú aj kandidátske krajiny a nedávno záujem prejavila aj ukrajinská vláda.

Ďalej vytvárame modely, ktoré umožňujú

jine tak je logické, že daný región a krajina z toho priamo profitujú v krátkodobom horizonte. Tento model ale dokáže preukázať dopady v horizonte 10 rokov aj na okolité krajiny.

Ukazuje teda, že európska investícia v rámci štrukturálnych fondov je skutočne európskou, lebo nepriamy ekonomický dopad v dlhodobjšom horizonte sa dá dokázať aj pre ďalšie krajiny.

Znamená to, že takéto modelovanie skôr poskytne argumenty tým, ktorí by chceli európske investičné nástroje zachovať v čo najväčšom rozsahu?

Samozrejme každá investícia je iná. My neposkytujeme podklady na základe nejakých politických alebo policy objednávok. To je naše striktné pravidlo. Poskytujeme podklady, ktoré sú vedecky nezávislé od jednotlivých politík alebo záujmov. Každý to môže zobrať alebo to môže odložiť. My nehovoríme, že každý musí sledovať naše výsledky, lebo politické rozhodnutia môžu byť samozrejme iné.

Prvotný impulz, čomu sa idete venovať je vaše autonómne rozhodnutie?

Prvotný impulz je zmiešaný. Ak my vidíme nejakú vec, iniciatívne oslovíme relevantné odbory, ktoré majú tú-ktorú politiku EÚ na starosti. Prípadne sa na nás obracajú oni a pýtajú sa, či vieme poskytnúť podklady v nejakej oblasti.

Základom úspechu je však interakcia medzi policymakermi a vedeckými pracovníkmi. Bez toho, aby jedni druhých ovplyvňovali v negatívnom smere. Predpokladom je pochopenie politického a vedeckého cyklu, ktoré sú dost ťažko kompatibilné.

V ktorých dôležitých témach sa tieto dva svety podľa vás úplne míňajú?

Oni sa míňajú predovšetkým v časovom cykle. Zatiaľ čo policymaking je veľmi rýchly, rozhodnutia potrebujete mať relatívne skoro. Vo vede nemôžete prísť s nejakým otvoreným problémom dnes a čakať, že výsledky budú o týždeň. Tu je potom aj základný konflikt a dôvod, prečo sa vedecké výsledky dostatočne nepoužívajú pri rozhodovaní. Nie je to preto, že politici nechcú, ale kvôli tomu že vedci celkom dobre nechápu politický cyklus.

Ak vedci budú hovoriť, že politici sú nanič a je to len byrokracia, ktorá ničomu nerozumie a ak sa policymakeri budú na vedcov pozeráť ako na vyhodené peniaze, tak sa nikam nedostaneme. Musí tu byť vzájomná dôvera.

Takisto ide o formu. Tá by mala byť predovšetkým neformálna lebo je oveľa vplyvnejšia. V rámci formálnej sa publikujú rozsiahle správy, ktoré policymaker nebude mať absolútne šancu prečítať a pochopiť. Vzájomne pochopenie môže pomôcť, aby absorbo-

cia výsledkov vedy bola lepšia a rýchlejšia.

JRC teda zohráva úlohu sprostredkovateľa.

Ja to prirovnávam k tlmočnickemu servisu. Politici hovoria jedným jazykom a vedci úplne iným. Nie každý problém technickej politiky je zároveň aj výskumnou otázkou. A nie každý výsledok výskumu je aj odpoveďou na problém, ktorý má politika. Veda je trochu arogantná v tom, že sa díva hlavne sama na seba a má problém odpovedať na otázky, ktoré sú sociálnymi a spoločenskými výzvami. Veda je príliš úzko špecializovaná a máme v nej veľmi málo integrátorov, ktorí sú schopní zintegrovat' výsledky z piatich-desiatich vedeckých disciplín. Každá spoločenská výzva je pritom veľmi komplexná vec.

nami sa k nám blíži a mení spoločnosť neuveriteľne rýchlo a neuveriteľným spôsobom.

Kríza, ktorú tu máme nie je len kríza európskej integrácie, ale globálny problém celej západnej civilizácie, ktorá je prvým absorbentom technológií, prvým užívateľom, ale aj prvou obeťou množstva dát, globalizácie, akéhosi neviditeľného sveta, ktorý ľudia často nedokážu pochopiť. Rozhodnutia sa dejú v New Yorku alebo v Londýne a ovplyvňujú život ľudí na lokálnej úrovni. Samozrejme to prináša aj obrovské ekonomické výhody, ale prináša to aj tieto otázky pre spoločenské a humanitné vedy, ktoré akoby nemali na ne odpovede. Tu potrebujeme toho poznania omnoho viac.

Vladimír Šucha, Director-General of the European Commission Joint Research Centre. Zdroj: Flickr

Napríklad efektívnosť v energetike. To nie je len otázkou fyziky, ale aj architektúry, kultúry, sociálnych vied, behaviorálnych vied. Je to pre vedu výzva, aby časť zo svojich kapacít reorganizovala tak, aby bola schopná odpovedať na veľké výzvy spoločnosti. Potom bude aj spoločnosť oveľa viac oceňovať vedecký príspevok aj vedci budú mať oveľa lepší pocit z toho, že to ich poznanie má priamy vplyv.

Jednou z takýchto výziev je „digitálna revolúcia“ a zmeny, ktoré prináša do ekonomiky a možno ešte viac do spoločnosti. Ako ďaleko sme dnes v poznaní, aké spoločenské dopady bude mať?

To je typická „otázka za milión“. Vieme strašne málo. Keď sa dívam na vývoj spoločnosti z dlhodobého pohľadu, stovky rokov boli avantgardou, teda tí, ktorí formovali spoločnosť, filozofi, vedci, umelci. V súčasnosti sa tou avantgardou stala technológia. Toto cu-

Jedna z vecí, ktorá sa aj so slovenským predsedníctvom stáva súčasťou brandingu Slovenska je lietajúce auto – Aeromobil. Paralelne sa čoraz viac hovorí o rozvoji autonómnych áut a autonómnej mobility. Je to niečo na čo sa pozeráte v rámci JRC?

Samozrejme, autonómne vozidlá sú budúcnosť, ktorá sa k nám nezadržateľne blíži. Pred dvoma rokmi sme zorganizovali pre kolegov z Aeromobilu seminár, kde sme ich po prvýkrát spojili s policymakermi v Európskej komisii a v Agentúre pre bezpečnosť leteckej dopravy. Výsledok bol veľmi pozitívny, pretože obidve strany boli veľmi kreatívne a flexibilné. Robiť most medzi inovátormi a regulátormi je jedna z našich úloh, aby sme nereagovali veľmi neskoro, keď sa už inovácia dostáva na trh. Často je tam potom nedostatok informácií a mnohé záujmové skupiny a nezávisle mimovládne organizácie, či médiá začnú o inovácií vytvárať pozitívny alebo ne-

(pokračovanie na ďalšej strane)

gatívny obraz. Samozrejme vedecká podpora takej regulácie je prakticky nulová, lebo sme nemali dostatok času a robíme potom rozhodnutia rýchlo a možno nie vždy najlepším spôsobom.

Komunikácia v predstihu môže byť pre ino-

vátorov aj pre regulátorov veľmi prospešná. Regulátori nebudú spomaľovať inováciu ale zároveň zabezpečia to, čo je ich úloha – bezpečnosť občanov.

Robíte to systematicky?

Zatiaľ nie, ale od septembra asi začneme. Za-

čali sme totiž vyvíjať systém monitorovania nových technológií, keďže ani my nevieme o všetkých technológiách a vývojári takýchto technológií nevedia o nás. Tento systém je takmer hotový a dúfame, že nám umožní systematickejší prístup. ■

RIFKIN: KEĎ SA PÝTAM LÍDROV NA ICH PLÁN B, ODPOVEĎOU JE TICHU

Kapitalizmus tu s nami zostane, ale do polovice tohto storočia už nebude exkluzívnou hybnou silou ekonomického života, hovorí americký prognostik.

Jeremy Rifkin začína svoju diagnostiku stavu sveta pochmúrne.

Je skoré sobotné ráno počas Európskeho summitu regiónov a miest v Bratislave, kde americký ekonóm a environmentalista vystupuje ako hlavný speaker.

Ekonomický život organizujeme podľa neho veľmi nefunkčne. Kombinované bohatstvo 62 najbohatších ľudí na svete sa vyrovná tomu, ktorým disponuje polovica ľudstva, 3,5 miliardy ľudí.

z nejakého dôvodu ho nevidíme v hlavných správach.

Mal by nás to vydesiť a motivovať, namiesto toho však nie sme schopní absorbovať vážnosť problému. Pokračujeme akoby sa nič nedialo s trochou „greenwashingu“.

TRETIA REVOLÚCIA

Svet preto potrebuje novú víziu. Musí byť prítiahľivá ale tiež rýchlo realizovateľná. Kľúčovou Rifkinovou tézou je potreba rýchlo nabehnúť na tretiu priemyselnú revolúciu.

Koniec druhej datuje do júla 2008, kedy sa cena surovej ropy vyšplhala na svetových trhoch na 147 dolárov za barel. Finančná krí-

duktivitu v celom reťazci zhodnocovania.

Sem vstupuje to, čomu hovorí superinternet – okrem toho tradičného aj internet logistiky a dopravy a internet energií.

Tento „internet vecí“ bude čoskoro zásadne hýbať ekonomikou.

Čítajte aj: Jeremy Rifkin a jeho internety.

NEPOSLUŠNÉ DIEŤA KAPITALIZMU

Už dnes sa blížime k spoločnosti, v ktorej sa vďaka digitalizácii rozmáha zdieľaná ekonomika (zero margin cost society). Stvoril ju kapitalizmus ale má s ňou nepohodlný vzťah, lebo sa odmieta riadiť jeho základnými pravidlami striktného delenia na výrobcov a spotrebiteľov, majiteľov a pracovníkov. Ako príklad spomína Wikipediou alebo to, že dnes vie hocikto s minimálnymi nákladmi dať na internet hudobnú nahrávku v štúdiovej kvalite, ktorá si môže získať milióny divákov.

Rifkin predpovedá, že hoci kapitalizmus a trhy pretrvávajú, prestanú byť exkluzívnym arbitrom ekonomického života už v polovici tohto storočia.

Výroba energie podľa neho s technologickým pokrokom radikálne zlacnie, podobne ako s technickým pokrokom zlacneli osobné počítače. Digitalizácie energetickej siete umožní, aby si každý mohol vyrábať vlastnú energiu, pretože slnko a vietor „neposielajú faktúry“.

KLÚČOVÉ REGIÓNY

Rozvinúť tento nový model si vyžaduje ľudí, zručnosti a peniaze. Peniaze k dispozícii sú, len sa dnes ešte stále investujú do zlých vecí, infraštruktúry 2. priemyselnej revolúcie.

Nejde pritom o model, ktorý je možný zaviesť tradične zhora nadol. Svoju úlohu musí zohrať EÚ aj národné štáty, veľkú úlohu vidí najmä pre regióny. Nič z toho nebude fungovať, ak sa regióny nezorganizujú a nepripravujú vlastné plány. Keď je región motivovaný, nič ho podľa Rifkina nemôže zastaviť. Sám radí v projektoch niektorým európskym regiónom, napríklad Hauts de France.

V EÚ sa tak môže naplniť princíp subsidiarity, keďže pri budovaní infraštruktúry 3. priemyselnej revolúcie sa musí začať práve v regiónoch. Zároveň ale hovorí, že nemožno robiť malé pilotné projekty, je treba sa do toho pustiť vo veľkom.

(pokračovanie na ďalšej strane)

Jeremy Rifkin, President of The Foundation on Economic Trends. Zdroj: Flickr

Rast HDP na celom svete spomaľuje, produktivita už takmer desaťročie takmer všade klesá, predpovede na najbližších 20 rokov pri zachovaní súčasných modelov sú negatívne. Výsledkom je vysoká nezamestnanosť, problémy má najmä miléniová generácia.

Rifkin nemá pochybnosti o tom, že zároveň žijeme klimatickú a environmentálnu katastrofu. K vyhnutiu počas najbližších dekád smeruje nie len polovica zvieracích druhov ale otázne je aj prežitie nášho vlastného druhu.

Je to ten najdôležitejší príbeh aký tu je ale

za, ktorá nasledovala, bola len sekundárnym ostrom.

V tomto duchu radil Rifkin napríklad nemeckej kancelárke Angele Merkelovej pri nástupe do úradu. Ak chce Nemecko prosperovať, musí pochopiť, že potrebuje vymaniť svoj priemysel z energetickej a informačnej infraštruktúry 2. priemyselnej revolúcie. Jej možnosti už narazili na svoj strop.

Trhové reformy, fiškálne reformy, či reformy na pracovnom trhu neprinesú žiadny zásadný rozdiel ak sa nepodarí zvýšiť pro-

NIE SOM UTOPISTA

Odmietam, že by bol „technologický determinista“ a vraj rozhodne nie je ani utopista.

„Život je drsný,“ konštatuje.

„Ak ale máte plán B, nech sa páči. Keď sa to pýtam svetových lídrov a biznis lídrov,

vždy mi je odpoveďou ticho.“

Uvedomuje si, že jeho realizácia jeho vízie je neistá. Vyžaduje si zmenu vo vedomí, musí sa urobiť v nasledujúcich troch generáciách – ako hovorí – nemôžeme si dovoliť veľa chýb.

Nádej vidí v miléniovej generácii, ktorá nevníma slobodu ako plnú autonómiu ale ako

inkluzívnosť a moc nevníma ako pyramídu, ale ako prepojenia.

„Žijeme totiž čas, kedy sa všetko spája a zároveň rozpadá. Ako ľudstvo sme prepojení viac ako kedykoľvek predtým, no to nám nebráni viesť kmeňové, náboženské a ideologické vojny.“ ■

ROZHOVOR: VETERNÉ TURBÍNY NA STRECHE, PLYN Z KOMPOSTU. TAK VYZERÁ EKONOMIKA 21. STOROČIA

Slovenské predsedníctvo by mohlo vytvoriť sieť regiónov, ktoré prechádzajú novou priemyselnou revolúciou, hovorí pre EurActiv.sk vládny splnomocnenec pre revitalizáciu šesťmiliónového regiónu Hauts-de-France PHILIPPE VASSEUR.

Severofrancúzsky región Hauts-de-France sa stal laboratóriom tretej priemyselnej revolúcie Jeremyho Rifkina. Ako sa vám to podarilo?

Naozaj sme chceli, aby sa náš región stal laboratóriom. Prvou podmienkou pre to bolo zjednotenie všetkých aktérov. Chceli sme sa vyhnúť tomu, aby to bola vec buď čisto politická alebo čisto ekonomická. Prvou prekážkou, ktorú sme museli prekonať bolo zjednotiť politikov, vládnu väčšinu aj opozičnú menšinu, biznisy – všetky firmy v regióne, čo vôbec nebolo samozrejmé – a napokon celé vysoké školstvo – univerzity aj výskumníkov.

Druhou nevyhnutnou podmienkou bolo samozrejme mať víziu, ktorú sme dali dokopy s Jeremym Rifkinom. A premietnuť ju okamžite do konkrétnych projektov. Vychádzali sme z princípu, že projekt nesmie byť nanucovaný zhora, akoukoľvek autoritou, ale že ho navrhnu miestni aktéri, či už mesto alebo firma.

Mohli by sme dať jeden, dva príklady realizovaných projektov?

Dám vám príklad jedného malého a jedného veľkého projektu. Máme výskumníkov, ktorí vyvinuli nové energetické systémy. Zaoberali sa tým, ako možno zachytiť podmorskú energiu tak, aby sa dala využívať. Venovali sa tiež tomu, ako možno využívať vietor, ale nie prostredníctvom veľkých turbín, ktoré poznáme, ale s novým typom individualizovaných turbín na streche bytoviek.

Hovoríte o výskume, alebo o projektoch, ktoré už vyrábajú elektrinu?

Na začiatku to boli výskumné projekty. Ale hlavne v prípade veterných turbín sa nám ich podarilo transformovať najskôr do prototypov a dnes už aj do výroby. Našou úlohou bolo sprevádzať navrhovateľa projektu, až kým ho nezrealizuje. K tomu patrí poradenstvo aj financovanie. Prišli sme s novými nástrojmi financovania.

Philippe Vasseur, President of the Chamber of Commerce of Hauts-de-France. Zdroj: Flickr

Ďalším projektom, ktorý je kolektívny, je urobiť z Hauts-de-France región, kde sa najviac využíva vstrekovaný biometán. Ide o výrobu a následné vstrekovanie plynu (z poľnohospodárstva, napr. z kompostu, hnoja či priamo z trávenia dobytku – pozn. red.) do distribučnej siete. Pracovali sme na tom s viacerými typmi aktérov. Vo Francúzsku máme firmu GrDF, ktorá prevádzkuje sieť pre distribúciu plynu. A v septembri budeme formalizovať spoluprácu s veľkým technologickým centrom v oblasti biometánu, čo prinesie úžitok obyvateľom regiónu. Beží nám celkovo 350 projektov. Ide o projekty, ktoré sú plus mínus finančne vykryté a ktoré vytvárajú ekonomickú aktivitu.

Ako boli tieto projekty financované?

Financovanie je problém, ale nie najvýznamnejší. Najvýznamnejším problémom je mať dobrý projekt. Druhým najvýznamnejším problémom je zabezpečiť, aby existujúci právny rámec nebrzdil nové projekty. Vo Francúzsku máme verejnú správu, ktorá je celkom výkonná, lenže reguláciu vytvára hlavne pre to, čo už existuje. Keď prídete s novými riešeniami, nespádajú vždy do právneho rámca. Dúfame, že sa nám vo Francúzsku podarí získať právo na experimentovanie s novými riešeniami. To sú prvé dve prekážky.

Až potom prichádza financovanie. Využili sme existujúce nástroje financovania vo

Francúzsku a v Európe. Vytvorili sme tiež nové nástroje, predovšetkým občiansku vkladnú knižku, ktorá vzbierané peniaze využíva na financovanie projektov tretej priemyselnej revolúcie. A nakoniec sme cez Európu – Európsky fond pre strategické investície – a v spolupráci s Európskou investičnou bankou a s našim regionálnym parlamentom vytvorili špeciálny investičný fond vo výške asi 50 miliónov eur, ktorý však umožňuje mobilizovať až 250 miliónov eur. Máme k dispozícii celú paletu nástrojov. Ak treba ďalšie, vynájdem ich.

Veľkým problémom vášho regiónu je nezamestnanosť. Ako tieto projekty prispievajú k vytvoreniu nových pracovných miest?

Áno, náš región má veľmi vysokú nezamestnanosť, asi 12,5 percenta v celom regióne. V niektorých oblastiach je to oveľa viac. Vytvoriť nové pracovné miesta je našou hlavnou prioritou. Firmám, ale aj verejným inštitúciám sa snažíme vysvetliť, že pracujeme na prechode k novému typu ekonomiky, ktorá je prepojená a udržateľná, ale cieľom je vytvoriť ekonomickú aktivitu a pracovné miesta.

Čo očakávate od slovenského predsedníctva, ktoré sa práve začalo. Počuli ste pred tým o Slovensku alebo ste ho už navštívili?

(pokračovanie na ďalšej strane)

Bol som ministrom francúzskej vlády pre poľnohospodárstvo, rybolov a výživu. V tejto funkcii som Slovensko navštívil pred 20 rokmi.

Máte pocit, že sa to tu trochu odvtedy zmenilo?

Veľmi, veľmi. Hlavne v Bratislave vidno po 20 rokoch veľké zmeny. Bratislavský región budí dojem dynamického regiónu. Dúfam,

že začínajúce slovenské predsedníctvo pohne s niekoľkými iniciatívami. Počul som, ako eurokomisár (Maroš Šefčovič), ktorý pochádza zo Slovenska, vyzýval na spoluprácu regiónov, ktoré vstupujú do tretej priemyselnej revolúcie. Vo francúzštine máme výraz „Chiche!“, čo znamená „Poďme na to!“ Ja som pripravený podeliť sa o naše skúsenosti tak, aby sme vytvorili sieť regiónov zapojených do tretej priemyselnej revolúcie.

Má váš región partnerov na Slovensku?

Žiadneho. Máme nejaké kontakty v Holandsku a v Luxembursku...

... v susedných krajinách.

Áno. Ale keby mohlo toto slovenské predsedníctvo vytvoriť sieť týchto transformujúcich sa regiónov, vytvorí Slovensko niečo naozaj dôležité pre Európu. ■

ČO HDP NEPOVIE

Hrubý domáci produkt (HDP) stále dominuje debate o tom, ako sa ktorej krajine darí. V ponuke sú však už inteligentnejšie merania.

Autorom ukazovateľa HDP je americký ekonóm Simon Kuznets. Jeho správa z 1934 položila základ toho, ako podnes meriame úspech krajín.

Americká mimovládna organizácia Social Progress Imperative tvrdí, že po 80 rokoch nastal čas ukončiť dominanciu HDP a namiesto bohatstva začať merať sociálny pokrok krajín a spoločností.

Sám Kuznets upozorňoval, že blahobyt spoločnosti sa nedá odvodzovať od merania národného príjmu tak, ako ho sám popísal.

Podľa výkonného riaditeľa SPI Michaela Greena sme toto varovanie dodnes zväčša ignorovali. Green bol hosťom na Európskom summite regiónov a miest v Bratislave.

Problém s HDP je podľa Greena napríklad to, že meria bomby a väzenia ako úspech a úplne ignoruje životné prostredie, koncepty rovnosti či spravodlivosti.

Inými slovami, HDP je nekompletný obraz ľudského a sociálneho pokroku. Komplexnosť 21. storočia potrebuje nové meranie, ktoré doplní HDP a bude tak lepším vodítkom pre verejné politiky.

NOVÝ INDEX

SPI vytvorila a propaguje Social Progress Index. Green hovorí, že ide o nový spôsob, ako sa

pozerat' na svet, keďže dnes vieme vyhodnocovať veci, o ktorých sa Kuznecovi nesnívalo.

Skladá sa zo sociálnych a environmentálnych ukazovateľov. V prvej skupine vyhodnocovaných faktorov sú základné ľudské potreby: výživa a základná zdravotná starostlivosť, voda a sanita, ubytovanie a osobná bezpečnosť.

V druhej sú základy blahobytu: prístup k základnému vzdelaniu, k informáciám a spôsobom komunikácie, zdravotný stav obyvateľstva a kvalita životného prostredia.

Tretia skupina predstavuje príležitosti: miera rešpektu pre osobné práva, osobné slobody a možnosť voľby, tolerancia a inkluzivnosť, prístup k vyššiemu vzdelávaniu.

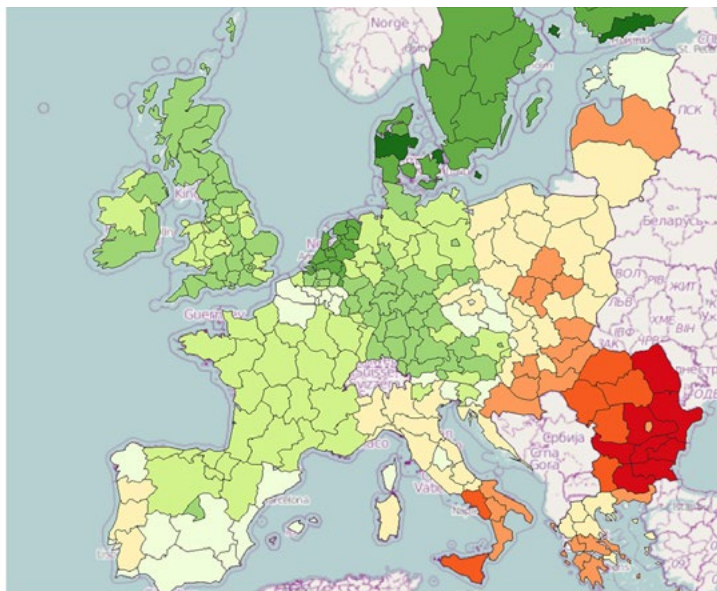
Dôležité na SPI je, že zohľadňuje len výsledky, nie snahu. Neposudzuje, či má krajina legislatívu proti diskriminácii ale to, či ju ľudia pociťujú. Nepozera sa koľko mŕňajú na zdravotníctvo, ale nakoľko sú ľudia zdraví.

Za rok 2016 vychádza v rebríčku SPI najlepšie Fínsko, nasledované Kanadou a Dánskom. Slovensko sa nachádza na 31. mieste v skupine štátov s "vysokým sociálnym pokrokom". Česká republika je na 22., tesne pred Slovenskom je Poľsko, za nami nasleduje Grécko.

Poslednou krajinou rebríčka je na 133. mieste Stredoafrická republika.

SPI je podľa Michaela Greena nástroj, ako plne pochopiť vzťah medzi hospodárskym výkonom a sociálnym pokrokom. Pomáha krajinám stanoviť si priority a zjednotiť komunikáciu medzi vládou, biznisom a mimovládny sektorom.

Dá sa uplatniť na rôznych úrovniach, čo ponúka ešte plastickejší obraz. Social Progress Imperative spolupracuje aktuálne s EÚ na mapovaní situácie regiónov EÚ. Konečné výsledky budú známe na jeseň ■

EU Social Progress Index

SOCIAL PROGRESS INDEX: EU NUTS2 REGIONS

Social Progress Index

#socialpr

Pre viac informácií
o EurActiv Špeciáloch...

KONTAKTUJTE NÁS:

Zuzana Gabrižová, Šéfredaktorka,
+421 254 432 633, gabrizova@euractiv.sk
Pavel Nikodem, Výkonný riaditeľ,
+421 910 929 575, nikodem@euractiv.sk

KDE NÁS NÁJDETE:
Štefánikova 19
811 05 Bratislava

VYDAVATEĽ:
I-Europa s.r.o.
www.euractiv.sk